

Kako smo izgubili stik z zemljo

in zakaj ga danes znova iščemo

Slovenski vrtovi so v zadnjih desetletjih doživeli pravo preobrazbo. Iz nujnega vsakdanjega opravila so postali način življenja, ki nas vrača k naravi, boljšemu zdravju in lastnim koreninam. Če pogledamo zadnjih sto let, lahko razvoj vrtnarjenja pri nas skoraj razdelimo na tri generacije. Ena je živela z zemljo in od nje, druga jo je zaradi hitrega razvoja družbe skoraj povsem zapustila, tretja pa danes znova odkriva vrednost doma pridelane hrane in življenja v stiku z naravo. Prav v teh spremembah se skriva zgodba slovenskega vrtnarjenja.

Besedilo in fotografije:
Davor Špehar, Zeleni svet

Od zemlje do skoraj pozabljene samooskrbe

Odnos do dela na zemlji, kmeta in domačega vrta je bil še pred 30 ali 40 leti v družbi pogosto podcenjen. Generacija naših dedkov in babic je živela z zemljo vse življenje. Na podeželju je bilo povsem samoumevno, da so doma pridelali krompir, fižol, zelje, žita, zelenjavo in sadje, trgovino pa obiskali predvsem za nakup osnovnih potrebščin.

Slovenci spadamo med evropske narode z najmočnejšo tradicijo klasičnega vrtnarstva.

Generacija njihovih otrok je odrasla v času hitre industrializacije in množičnega preseljevanja v mesta. Marsikdo je na kmečke korenine začel gledati kot na nekaj, kar s sodobnim načinom življenja nima več veliko skupnega. Edini stik z zemljo so za številne predstavljali vikend obiski pri starih starših, od katerih so domov odnesli kakšno vrečko domače zelenjave ali sadja.

Pri nas doma na srečo zemlje nismo nikoli povsem zapustili. Skoraj vsak konec tedna smo hodili k starim staršem in tako ohranjali stik z vrtom ter naravo. Vem pa, da je bilo pri številnih družinah drugače.

Po letu 1990 se je začel izrazitejši zaton tradicionalne polsamooskrbe. Starejši so postopoma opuščali pridelavo vrtnin, njihove so se spreminjale v travnike, spremenila se je celo kulturna krajina, ker so v ospredje prihajali predvsem govedorejski kmeti. Prav zato danes v Sloveniji prevladujejo travniki, včasih pa je bilo veliko več njiv s poljščinami tudi za druge domače živali.

Močno so se spremenili tudi domači vrtovi, vse več prostora je dobival okrasni del.

Pred 20 leti je okrasni vrt marsikje začel izpodrivati zelenjavnega.

Za več aktualnih vrtničarskih novosti obiščite spletno stran
zelenisvet.com

Pred približno 20 leti je okrasni vrt marsikje skoraj povsem zasenčil zelenjavnega. Pocen uvožena hrana je ustvarila občutek, da domača pridelava ni več potrebna, zato je marsikatera družina izgubila znanje, ki se je stoletja prenašalo iz roda v rod.

Ko je vrt ponovno postal vrednota

Toda zgodovina se pogosto obrne ravno takrat, ko najmanj pričakujemo. Prav generacija, ki je skoraj izgubila stik z vrtnarjenjem, danes ponovno odkriva njegovo vrednost.

Najprej je ljudi pritegnila želja po bolj zdravi in kakovostni hrani, nato so začeli odkrivati nove sorte, posebne rastline in užitek ob lastni pridelavi. Danes se vse več vrtnari tudi v mestih, vrtnarjenje pa ni več

nekaj staromodnega, ampak sodoben hobi, ki združuje znanje, ustvarjalnost in stik z naravo.

Prepričan sem, da smo k temu prispevali tudi vsi, ki svoje znanje delimo prek revij, spleta, televizije, radia in različnih delavnic. Vrtnarske izkušnje se danes širijo hitreje kot kadarkoli prej, zato lahko brezadržkov rečem, da je Slovenija na področju klasičnega vrtnarstva med vodilnimi državami v Evropi. Ko spremljam razmere v tujini, vidim, da imamo Slovenci izjemno bogato vrtnarsko kulturo, na katero smo lahko upravičeno ponosni.

Po mojem opažanju ljudje danes na vrt ne prihajajo več predvsem zato, da bi prihra-

Velika verjetnost je, da bo v času novih kriz hrana vredna več kot zlato.

nili nekaj denarja. V njem iščejo nekaj drugega – mir, stik z naravo in zadovoljstvo, ki ga prinese lastno delo. V času hitrega življenjskega tempa vrt postaja prostor, kjer se lahko za nekaj časa odmaknemo od vsakodnevnega stresa.

Vrt kot varnost v negotovih časih

K ponovnemu razmisleku o vrednosti vrta je pomembno prispevala tudi pandemija. Ko smo bili prisiljeni ostati doma, so številni prvič po dolgem času ponovno odkrili svoje vrtove, balkone in celo sobne rastline. Mnogi so ugotovili, da delo z rastlinami pomirja, vrača občutek ustvarjalnosti in daje zadovoljstvo, ki ga sodobni način življenja pogosto ne ponuja.

Hkrati so zadnja leta pokazala, kako hitro se lahko razmere v svetu spremenijo. Energetske, gospodarske in prehranske krize nas opominjajo, da popolna odvisnost od trgovskih polic ni samoumevna. Prav zato sem prepričan, da bi bilo dobro, če bi v prihodnjih letih delež samooskrbnih gospodinjstev še naraščal.

Kakovostna hrana postaja vse dražja, s pridelavo svoje zelenjave pa cenovno občutljivost lahko močno zmanjšamo. Z malo znanja in približno uro dela na dan si lahko že na približno 50 kvadratnih metrih vrta pridelamo velik del zelenjave za štiričlansko družino. Če temu dodamo še rastlinjak velikosti okoli 30 kvadratnih metrov, lahko pomemben del leta živimo skoraj samooskrbno.

Vrt pa ni pomemben le zaradi hrane, je tudi oblika rekreacije. Slovenci smo narod, ki prisega na šport, morda še vedno preveč pa pri tem pozabljamo, da tudi pri sajenju, setvi, okopavanju, pobiranju pridelka in pripravi tal naredimo nešteto počepov, dvigujemo bremena ter uporabljamo skoraj vse mišične skupine. Bilo bi prav, da ozavestimo, da je vrtnarjenje ena najbolj naravnih oblik telesne aktivnosti.

Znanje, ki ga ne smemo izgubiti

Če želimo, da se bo kultura vrtnarjenja ohranila tudi v prihodnje, ni dovolj le navdušenje nad vrtovi. Poskrbeti moramo tudi za prenos znanja.

Iz lastnih izkušenj opažam, da so otroci nad vrtnarjenjem zelo dovzetni, če jih z njim spoznamo dovolj zgodaj. Tudi moji otroci so kot majhni z veseljem sodelovali pri delu na vrtu. Res je, da zanimanje v najstniških letih pogosto nekoliko zbledi, vendar verjamem, da se marsikdo pozneje ponovno vrne k zemlji – podobno, kot se je zgodilo moji generaciji.

Žal opažam tudi, da imajo številni star-

ši danes zaradi hitrega življenjskega tempa premalo časa, da bi vrtnarjenje postalo družinska dejavnost. Prav zato imajo lahko pomembno vlogo dedki in babice. Oni so pogosto zadnja generacija, ki še nosi bogate praktične izkušnje, pridobljene skozi desetletja dela na vrtu.

Znanja o vrtnarjenju se namreč ne naučimo samo iz knjig. Tudi splet in umetna inteligenca sta lahko koristna pomoč, a opažam, da še vedno ponujata več kot 30 odstotkov napačnih rešitev. Praktične izkušnje so vredne največ in s čimerkoli jih je težko nadomestiti. Vsak vrt je drugačen, vsaka sezona prinese nove izzive, zato največ znanja še vedno nastane tam, kjer rastline dejansko rastejo – na vrtu.

Prav zato je pomembno, da se generacijska veriga znanja ne prekine. Navdušenje nad vrtnarjenjem se danes vrača, na nas pa je, da poskrbimo, da se bo skupaj z njim ohranilo tudi znanje. Če bomo mlade vključili v delo na vrtu, jim ne bomo podarili le sposobnosti pridelave hrane, temveč tudi spoštovanje do narave, potrpežljivost in odgovornost. To pa so vrednote, ki bodo v prihodnosti morda še pomembnejše, kot se zavedamo danes.

Otroci vrtnarjenje najlažje vzljubijo, ko pri njem aktivno sodelujejo.

DOBA Fakulteta Vodilna online fakulteta v regiji

Mednarodno primerljivi študijski programi s področja menedžmenta, marketinga, informatike, pametnih mest in psihologije.

Pridružite se več kot 2.000 študentom iz 46. držav sveta.

Vpis poteka do zapolnitve prostih mest. | fakulteta.doba.si | 02 228 38 90

Mladina uživa na vrtu in v naravi, če le ima to možnost.